

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

3481

Амьцоо аргаар

1138

891.71

9-83

р. 1903

891.71
Գ-83
3/17

Handwritten mark

ՄԱԿՍԻՄ ԳՕՐԿԻՑ

at 6

ԴԱՆԿՈՒ ՍԻՐՏԸ

Թարգմ. Գ. Անանեան

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս
Տպարան Ա. Գուլթաթեղաձէի, Նիկ. 21
1903

0106

891.71
Գ-83

03 0106

ՉԶԳԳԾ ԳՕԲԾՄԳ

Доволено цензурою, Тифлисъ, 10-го Юня
1904 г.

45615- uel.

42546-670

ԴԱՆԿՈՒ ՍԻՐՏԸ

Պատաւ Իզերգիլի զրոյցներից

Մեզնից շատ առաջ աշխարհիս վրայ,
չը գիտեմ որտեղ, մարդիկ էին ապրում:
Գիտեմ միայն, որ մարդկանց այդ խըմ-
բերը շրջապատուած էին մի կողմից դաշտա-
վայրով, իսկ միւս երեք կողմերից մեծ անան-
ցանելի անտառներով: Սակաւապետ, զուարթ,
ուժեղ և համարձակ մարդիկ էին դրանք:
Պէտք է որ բոշաներ լինէին: Եւ ահա եկաւ
այնպիսի վատ ժամանակ, երբ ուրիշ տեղերից
երեւան եկան ուրիշ ցեղեր և առաջիններին
մղեցին դէպի անտառի խորքը: Այնտեղ անտա-
ռի խորքում ճահիճ էր և խաւար, որովհետեւ
անտառը հինաւուրջ էր, ճիւղերը այնտեղ
այնպէս խիտ հիւսուել էին միմեանց, որ չէր
երևում երկինքը և արեգակի ճառագայթները
հազիւ կարողանում էին ներս թափանցել:
Ընկնում էին ճառագայթները ճահիճների ջրի

վրայ, բարձրանում էր գարշահոտութիւն և մարդիկ մեռնում էին միմեանց ետևից: Կանայքը և երեխաները սկսեցին լալ, իսկ հայրերը մտածմունքից ընկան թախծի մէջ: Պէտք էր հեռանալ անտառից. իսկ հեռանալու համար կար միմիայն երկու ճանապարհ. մէկը դէպի ետ, որտեղ չար և ուժեղ թշնամին էր, իսկ միւսը դէպի առաջ, ուր կանգնած կային այնպիսի հսկայ ծառեր, որոնք իրանց ուժեղ ճիւղերը իրար անցկացրել՝ փաթաթուել էին և ոլորուն արմատներով խորը մտել ճահճի մածուցիկ տղմի մէջ: Ծառերը ցերեկը, մռայլ աղջամուղջի մէջ, ինչպէս քար կանգնած էին լուռ և անշարժ, իսկ երեկոները աւելի խտանում էին մարդկանց շուրջը, երբ վառւում էին խարոյկները: Եւ շարունակ, գիշեր ցերեկ, այդ մարդիկ շրջապատուած էին մի օդակով, որ կարծես պատրաստւում էր անապատի ազատութեանը սովոր մարդկանց ճնշելու: Աւելի սարսափելի էր դառնում, երբ քամին խփում էր ծառերի կտտարներին և անտառը խուլ մռնչում էր. կարծես սպառնում և երգում էր մահուան մեղեդի այն մարդկանց համար, որոնք ծածկուել էին թշնամիներից: Դրանք այնուամենայնիւ ուժեղ մարդիկ էին և կարող էին գնալ կռուել մինչև վերջին շունչը այն մարդկանց հետ,

որոնք մի անգամ յաղթել էին իրենց. բայց չէին ուզում մեռնել կռուի մէջ, որովհետև ունէին մի այնպիսի ուխտ, որ եթէ իրանք մեռնէին, կը մեռնէր և՛ ուխտը իրանց հետ: Նստած մտածում էին երկար գիշերներ, անտառի խուլ աղմուկի և ճահիճների թունաւոր գարշահոտութեան մէջ: Նստած էին և խարոյկների շուաքները թռչկոտում էին ու լուռ պառւում իրանց շուրջը. թւում էր ամենքին, որ ոչ թէ շուաքներն են պարում, այլ յաղթութիւն են աղաղակում անտառի և ճահիճների չար ոգիները... Մարդիկ նստած էին և շարունակ մտածում էին: Սակայն ոչ մի բան, ոչ աշխատանքը, ոչ կանայքը այնպէս չեն թուլացնում մարմինն ու հոգին, ինչպէս տխուր մտքերը, որոնք կրճում են մարդու սիրտը, ինչպէս օձեր: Եւ մտածմունքից մարդիկ թուլացան, ընկաւ ասի դրանց մէջ, կաշկանդուեցան ուժեղ ձեռքերը, կանայքը սկսեցին լալ ճահճի գարշահոտութիւնից մեռածների վրայ և իրանց լացով աւելի սարսափելի էին դարձնում կենդանի մնացած, ասով կաշկանդուած մարդկանց վիճակը: Վախկոտ խօսքեր լսելի էր լինում անտառում, սկիզբը երկչոտ ու ցածր, իսկ լետոյ աւելի բարձր և բարձր: Արդէն ուզում էին գնալ

Թշնամու մօտ՝ իրենց անձն ու ազատութիւնը
զոհելու: Մահից սարսափած՝ ոչ ոք չէր վա-
խենում ստրկական կեանքից: Բայց ահա այս-
տեղ էր, որ երևեցաւ Դանկօն և ինքը միայն
ազատեց բոլորին:

Դանկօն մի գեղեցիկ երիտասարդ էր:
Գեղեցիկները միշտ համարձակ են լինում, և
ահա ասում է նա իր ընկերներին:

— Մտածելով քօրը ճանապարհից չի
գլորուի. ով ոչինչ չէ անում, նրանից ոչինչ
չի դուրս գալ: Ի՞նչ ենք մեր ոյժերը մտած-
մունքի և թախծի մէջ վատնում: Վերկացէք,
գնանք, անցնենք անտառը. չէ՞ որ անտառը
ունի վերջ, աշխարհիս երեսին ամեն ինչը ունի
վերջ. դէ՛հ, գնանք:

Նայեցին Դանկօի վրայ և տեսան, որ
նա ամենքից լաւն է, որովհետեւ նրա աչքե-
րում փայլում էր մեծ ոյժ և կենդանի
կրակ:

— Առաջնորդիւր դու մեզ. ասացին նրանք
և Դանկօն առաջնորդեց: Հաւատալով Դանկօ-
ին, ամենքը միաբան գնացին ետևից: Ճանա-
պարհը դժուար էր և խաւար. իւրաքանչիւր
քայլափոխում ճահիճը բանում էր իր ագահ,
փթած բերանը և կուլ տալիս մարդկանց.
Ճառերը ինչպէս հսկայ պատ կապում էին

ճանապարհը և տարածել էին չորս կողմ ար-
մատներ:

Իւրաքանչիւր քայլափոխում թափուում
էր արիւն և քրտինք:

Գնում էին երկար ժամանակ, իսկ անտա-
ռը շարունակ խտանում էր և մարդկանց ոյժը
հետզհետէ պակասում, ահա արդէն սկսեցին
տրտնջալ, որ անփորձ և երիտասարդ Դանկօն
տանում է անյայտ տեղ. իսկ Դանկօն ուրախ
և կայտառ գնում էր առաջ:

Յանկարծ անտառում բարձրացաւ փոթո-
րիկ, ծառերը շշնջացին խուլ և ահեղ: Պատեց
մի այնպիսի խաւար, որ կարծես աշխարհիս
սկզբնաւորութիւնից եղած բոլոր գիշերները
միանգամից հաւաքուեցին:

Մեծ ծառերի միջով գնում էին փոքրիկ
մարդիկ, գնում էին կայծակի ահեղ աղմուկի
մէջ: Հսկայ անտառը օրօրուելով ճոճում—
մռնչում էր չար երգեր, իսկ կայծակները
թռչելով, վախեցնում և զայրացնում էին
մարդկանց, լուսաւորելով ըոպէաբար կապուտ
կրակով և անյայտանում նոյնպէս արագ,
ինչպէս արագ երևում:

Կայծակի կրակով լուսաւորուած ծառերը,
ինչպէս մարդիկ, չորս կողմ տարածելով երկար
ձեռքեր և կազմելով խիտ ցանց՝ աշխատում

էին կանգնեցնել խաւարի իշխանութիւնից փախչող մարդկանց: Ճիւղերի խաւարից գնացողները վրայ նայում էր մի ինչ որ սարսափելի մութ և սառը բան: Աննպարհը դժուար էր և մարդիկ յոգնելով՝ յուսահատուեցին: Ամաչում էին իրանց անգորութիւնը խոստովանել և ահա բարկութեամբ և շարութեամբ լցուած, թափուեցին Ռանկոի վրայ, որը գնում էր առաջ: Սկսեցին յանդիմանել Ռանկոին, որ առաջնորդելու ընդունակութիւն չունի և ահա թէ ինչպէս:

Յոգնած և չարացած՝ կանգնեցին ու սկսեցին Ռանկոին դատել, խաւարի և լաղթութիւն տանող անտառի ազմուկի մէջ:

— Դու, — ասացին նրանք — աննշան և վնասակար մարդ ես: Դու բերիր, յոգնեցրիր մեզ և դրա համար էլ պէտքէ մեռնես:

Կայծակը և որոտմունքը հաստատեցին մարդկանց վճիռը:

— Դուք ասացիք՝ առաջնորդիր — և ես էլ առաջնորդեցի. ազաղակեց Ռանկոն, կանգնելով դէմ յանդիման. — ես ունեցայ քաջութիւն երկար ճանապարհ գնալու. դուք միմիայն գնում էք. գնում էք առանց հասկանալու, ինչպէս ոչխարների հօտ:

Բայց այս խօսքերը աւելի զայրացրին:

— Դու պէտք է մեռնես, պէտք է մեռնես. ազաղակում էին ամենքը:

Իսկ անտառը թնդում էր և դղրդում շարունակ, արձագանք տալով մարդկանց ձայներին և կայծակը պատառոտում էր խաւարը: Ռանկոն նայեց մարդկանց վրայ, որոնց համար նա այնքան չարաբարկեց և տեսաւ որ նման են գազաների: Ռանկոի շուրջը կանգնած էին շատ մարդիկ, բայց նոցա մէջ չը կար ազնուութիւն և չէր կարելի նոցանից զթութիւն սպասել: Այն ժամանակ Ռանկոի սրտում բարձրացաւ զարույթ, բայց որովհետեւ խղճում էր մարդկանց, շուտով հանգաւ: Ռանկոն սիրում էր այդ մարդկանց և մտածում էր դուցէ առանց իրան կորչեն. և ահա դրանց ազատելու ցանկութիւնը, ինչպէս պայծառ կրակ՝ բորբոքեց Ռանկոի սիրտը և Ռանկոի աչքերումը փայլեց ուժեղ կրակի կայծերը. իսկ մարդիկը տեսնելով այդ, կարծեցին որ Ռանկոն կատարել է և զայլերի նման զգուշութեամբ՝ աւելի խիտ շրջապատեցին, որպէս զի հեշտութեամբ կարողանան բռնել և սպանել: Ռանկոն հասկացաւ դրանց միտքը և սիրտը աւելի բոցավառուեց, որովհետեւ նրանց մտքերը Ռանկոի սրտի մէջ ծագեցրեց թախիծ:

Իսկ անտառը երգում էր շարունակ իր տխուր երգը, երկինքը որոտում էր և գալիս էր անձրև:

— Ի՞նչ անեմ այս մարդկանց համար— աղաղակեց Դանկօն աւելի բարձր քան որոտմունքը:

Եւ ահա յանկարծ Դանկօն երկու ձեռքով պատառեց իր կուրծքը, դուրս քաշեց սիրտը և բարձրացրեց վեր:

Սիրտը, ինչպէս արեգակ, վառուում էր, պայծառ և աւելի պայծառ քան արեգակը. անտառը լռեց, լուսաւորուելով սիրոյ այս ջահով, լոյսին տեղի տուեց խաւարը և անտառի խորքում դողալով, խորասուզուեց ճահճի փթած բերանի մէջ:

Մարդիկ զարմացած քար կտրուեցան:

— Գնանք— բացականչեց Դանկօն անցնելով առաջ և լուսաւորելով ճանապարհը բարձր բռնած այլևոզ սրտով:

Հիացած և հետաքրքրուած՝ ամենքը հետևեցին: Այն ժամանակ ծառերը նորից դղրդացին, զարմացած օրօրելով կատարները, բայց փախչող մարդկանց բարձրացրած ձայնը խլացրեց անտառի աղմուկը: Ամենքը փախչում էին արագ և համարձակ, այլևոզ սրտի հրաշալի տեսարանով ոգևորուած. ճիշտ է, դարձեալ

ընկնում էին, բայց ընկնում էին առանց գանգատուելու և առանց լացի, իսկ Դանկօն շարունակ գնում էր առաջ, և նրա սիրտը բորբոքում այրվում էր:

Եւ ահա յանկարծ տեղի տուեց անտառը, տեղի տուեց և մնաց ետև խիտ և համր անտառը. արեգակի լոյսը ծովի նման և անձրևով զովացած մաքուր օդը, միանգամից ամենքի վրայ սփռուեց: Այնտեղ ետևում փայլատակում էր, իսկ այստեղ լուսաւորում էր արեգակը, շնչում էր տափարակը, խոտերի մէջ անձրևի կաթիլները ադամանդի նման փայլում էին. փայլում էր և գետը, ինչպէս ոսկի: Երեկոյ էր. վերջալոյսի ճառագայթներից գետը երևում էր կարմիր, ինչպէս այն արեան տաք շատրուանը, որ ցայտում էր Դանկօի կրծքից:

Հպարտ և համարձակ՝ մեռնող Դանկօն նայեց իր առաջը լայն տափարակին, ուղղեց ուրախ հայեացքը իր առաջը բացուած ազատ հողին և ծիծաղեց հպարտութեամբ, ապա ընկաւ ու մեռաւ:

Ետևում մնացած ծառերը զարմացած ցածր շնչում էին և խոտերը ցողուած Դանկօի արիւնով, ձայնակցում էին ծառերին:

Մարդիկ լի լոյսերով և ուրախ, չը նկատեցին Դանկօի մահը և չը տեսան որ Դանկօի

զիսկի մօտ զեռ ես վառվում է նրա համարձակ
 սիրտը. միմիայն մի զգոյշ մարդ նկատեց և
 մի ինչ որ բանից վախենալով՝ զրեց ոտքը
 համարձակ սրտի վրայ... Սիրտը ցրիւ գա-
 լով և դառնալով կայծեր՝ հանգաւ:

Ահա որտեղից են առաջացել այն կապոյտ
 կայծերը, որոնք երևում են մըրկից առաջ:

